GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 22225
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22225 (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

משך הבחינה: שעתיים.

מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
יש לענות על שאלה אחת מכל פרק.
פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה – (1×50) – 50 נקודות
פרק שני – המאבק על הקמת מדינת ישראל – (1×50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות

חומר עזר מותר בשימוש:
1. ספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה וספר הלימוד שאושר בנושא המאבק על הקמת מדינת ישראל.
בספרים יכולים להיות תקופות או נושאים שסומנו באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר, וכן קטעים שסומנו באמצעות מדגש (מרקר) או עיפרון, אך אין להשתמש בספרים שבהם הערות בכתב.
2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

שימו לב: בסעיפים שבהם יש להביא מקור מסֵפר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

נספחים: לשאלה 1 (מקור מילולי וקריקטורה), לשאלה 4 (קריקטורה)

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה (50 נקודות)

שאלה 1

א. מטרות התעמולה (3): להטמיע את עקרונות האידאולוגיה ולהשפיע על דרכי החשיבה; להצביע על מתנגדי המשטר (ובראשם היהודים) כמסוכנים ובוגדים ולהכשיר את רדיפתם; לגייס את האוכלוסייה לפעולה למען המשטר; להשפיע על דעת הקהל המקומית והעולמית לטובת התדמית החיובית של המשטר.
מקור 1 – השפעה על דעת הקהל העולמית: גרמניה מוצגת כמארחת שוחרת שלום ("ההבנה ושיתוף הפעולה בדרכי שלום בין האומות").
מקור 2 – עמדה: ביקורת והתנגדות לקיום האולימפיאדה בברלין (הרוח האולימפית רמוסה, ספורטאים במחנה ריכוז, "צדק בסגנון נאצי").
סיבה להבדל (מאפיין אחד): יוצר – שר נאצי מול המועצה הבריטית האנטי־נאצית; או סוג – נאום חגיגי בטקס פתיחה מול קריקטורה ביקורתית; או מקום – גרמניה הנאצית מול בריטניה הליברלית עם חופש עיתונות.

ב. עקרונות (3): מרחב מחיה לגזע הארי על חשבון גזעים אחרים; תורת הגזע – היררכיה של גזעים ("אדונים" ארים, עמים "נחותים" לשירות הרייך, ליהודים ולצוענים אין זכות קיום); אנטישמיות – אירופה "נקייה מיהודים" (אפשר גם: שלילת הדמוקרטיה, שלילת הקומוניזם).
מימוש: מקור מספר הלימוד (למשל תזכיר הימלר על היחס לאוכלוסייה בשטחי המזרח, מאי 1940) + שתי דוגמאות: גירוש פולנים מן השטחים שסופחו ויישוב גרמנים במקומם; פגיעה באינטליגנציה הפולנית וסגירת אוניברסיטאות; ניצול כלכלי ועבודת כפייה; צעדי "הפתרון הסופי" – האיינזצגרופן ומחנות ההשמדה.

שאלה 2

א. דרכי הדה־הומניזציה (3): בידוד והפרדה מן העולם וצפיפות קיצונית; מדיניות הרעבה ומחלות (קור, תברואה ירודה, מגפות); גזרות, עבודת כפייה, עונשים קולקטיביים, ואיסור על חינוך ועל פעילות תרבותית ודתית ("שבירת הרוח"); היעדר תעסוקה ופרנסה.
מקור מספר הלימוד: מקור שמבטא "קידוש החיים" – למשל ארכיון "עונג שבת" של עמנואל רינגלבלום בגטו ורשה (תיעוד, תרבות, שמירה על צלם אנוש).

ב. נושא הדיון: מה אפשר לעשות מול האקציה (גירוש יהודים מן הגטו להשמדה) – להגיב (להודיע לאוכלוסייה, להתגונן) או להימנע מפעולה כדי לא לסכן את כל היהודים שנותרו.
נימוקי הנמנעים (שיפר): "אנו חלשים ואין לנו ברירה אלא לקבל את הדין"; מדובר רק ב־80 אלף יהודים" – פעולה תסכן את "חיי כל היהודים האחרים".
נימוקי התומכים בעשייה (צוקרמן): חובה להפיץ מידע – "לפחות שהיהודים ידעו!"; להפגין ולעורר לפעולה גם במחיר חיים – "טרבלינקה זה מוות", "רציתי שהיהודים יראו את הדם ברחובות ורשה, לא בטרבלינקה".
נסיבות המרד (3): ביצוע "הפתרון הסופי" והאקציה הגדולה (קיץ 1942) – נותרו כ־60 אלף יהודים והמחתרת קיבלה הנהגה; הידיעה שהגירוש פירושו מוות; ידיעות על תפנית במלחמה (אל־עלמיין, סטלינגרד); אקציית ינואר 1943 שנתקלה בהתנגדות ראשונה; הזמן עד אפריל נוצל להכנות (נשק, בונקרים); "לא נלך כצאן לטבח".

שאלה 3

א. התאמות מאפיין–עיקרון (שניים מהם):

- אי־הסכמה = בגידה ← עקרון המנהיג (ציות ללא עוררין), שלילת הדמוקרטיה, שלילת הקומוניזם.
- ניצול הפחד מן השונה ← אנטישמיות, שלילת הקומוניזם, תורת הגזע.
- האויב חזק וחלש ← אנטישמיות (דימוי היהודי), שלילת הקומוניזם.
- החיים מלחמה קבועה ← תורת הגזע (מאבק הישרדות בין גזעים), קידוש המלחמה, מרחב מחיה.
- אין זכויות לאזרחים ← שלילת הדמוקרטיה, תורת הגזע, עקרון המנהיג, עקרון הפולק.

שתי פעולות לעיקרון אחד, למשל לעקרון המנהיג ולשלילת הדמוקרטיה: הקמת מחנה דכאו (1933) למתנגדי המשטר; הקמת הגסטאפו; חוק הפקידות (אפריל 1933); ליל הסכינים הארוכות (1934); חוק ההסמכה ואיסור המפלגות (1933).

ב. תנאים/גורמים (3) מן הקטע: סוג הקשרים בין היהודים לעם המארח לפני המלחמה ("יחסי היהודים עִם העַם המארח... התפתחויות של מאות בשנים"); יחסי הארץ עם גרמניה ("יחסי החוץ שלו... ולגרמניה הנאצית בפרט"); התנאים הגאוגרפיים ("מצבה הגאוגרפי ובתנאיה הטבעיים"); מקום העם ב"סדר החדש" ("האינטרסים המיוחדים שהיו לגרמנים... בנישול... בניצולה, בידידותה"); השלב במלחמה ("ידו של מי הייתה... על העליונה").
השפעה: למשל התנאים הגאוגרפיים ← עזרה והצלה: גבול עם מדינה ניטרלית (דנמרק–שוודיה, אוקטובר 1943); או מעמד גזעי נחות ← סבל וטרור ← עמידה מן הצד; או השלב במלחמה ← שיתוף פעולה בעת ניצחונות גרמניה.

פרק שני – המאבק על הקמת מדינת ישראל (50 נקודות)

שאלה 4

א. עמדות: ארגון ההגנה – נגד פגיעה ישירה בבריטים: להיאבק בזירה המדינית הבין־לאומית ולהמשיך בהתיישבות ובהעפלה, בלי לפגוע באנשים ובמתקנים צבאיים בריטיים. אצ"ל ולח"י – בעד מאבק צבאי בבריטים בכל הדרכים, כולל פגיעה בחיילים, באנשי מינהל ובמתקנים צבאיים.
הקריקטורה (פורסמה יום אחרי פיצוץ מלון המלך דוד, 22.7.1946): שני חיילים בריטים נושאים בין ההריסות אלונקה שעליה גופה מכוסה – "האהדה העולמית לציונות".
חיזוק עמדת ההגנה: הפעולה האלימה של האצ"ל הרגה את האהדה העולמית לציונות, שהיא נכס מדיני חיוני. (מתקבל גם: חיזוק עמדת האצ"ל – הקריקטורה מראה את המחיר הכבד שבריטניה משלמת: המפקדה הראשית בהריסות.)

ב. עובדות (2), למשל: השינוי במאזן הכוחות אחרי מלחמת העולם השנייה ("המלחמה הקרה") – עליית ארצות הברית וברית המועצות וירידת כוחה של בריטניה, שהייתה תלויה כלכלית ומדינית בארצות הברית; לחץ אמריקני לפתור את "שאלת ארץ־ישראל" (דרישת טרומן להכניס 100,000 פליטים) מול החשש לפגוע בקשרים עם מדינות ערב ובנפט – מבוי סתום שהוביל להעברת השאלה לאו"ם; תהליך הדה־קולוניזציה ומאבקי תנועות לאומיות (עצמאות הודו 1947); דעת קהל עולמית עוינת בעקבות היחס למעפילים ולעקורים (אקסודוס 1947).

שאלה 5

א. תמיכה בחלוקה (3): הגשמת החזון הציוני – הכרה בין־לאומית בזכות היהודים למדינה; סיום המנדט הבריטי; פתיחת השערים לעלייה; השטח שהוקצה כלל את רוב מישור החוף, רוב העמקים, מקורות מים בצפון והנגב.
פעילות דיפלומטית (3): נציגי היישוב פנו לכל מדינה בעלת זכות הצבעה; גיוס מדינאים בעולם; לחצים כלכליים (ליבריה, דרך יצרן הגומי פיירסטון); ניצול קשרים אישיים; לחץ יהודי ארצות הברית על טרומן ועל חברי הקונגרס; פגישת ויצמן עם טרומן.
הימנעות בריטניה (3): תלות בארצות הברית – לא יכלה להצביע נגד; רצון לשמור על הקשר עם מדינות ערב והנפט ולמנוע את התקרבותן לברית המועצות – לא הצביעה בעד; היא עצמה העבירה את השאלה לאו"ם, ולכן לא רצתה להצביע נגד החלטתו.

ב. ערבים (קושי אחד): עזיבת ההנהגה – "הוועד הערבי העליון שרובו כולו כבר יצא את העיר"; או היעדר פיקוד ארצי – "אצל הערבים אין עם מי לדבר. הם כפופים למנהיגים צבאיים מעירק ומסוריה, והללו אינם מתואמים..."; או אנרכיה – "גנבים שולטים עכשיו ברחוב הערבי".
יהודים (קושי אחד): ירושלים הנצורה – "בליווי שיירות, באבטחת אספקת מים ודלק"; או הרובע היהודי – "בשמירה על היהודים בעיר העתיקה"; או פיצול הכוח – "10,000 אנשי הגנה ופלמ"ח ועוד כ־1,600 פורשים".
בריטים (קושי אחד): מחסור בכוח אדם – "מעט אנשי הצבא והמשטרה שעוד יש לי מתוחים עד הקצה... בלתי מספיק"; או לכודים בין שני הצדדים – "ובהגנה על עצמם מירי של ערבים ויהודים".
מקור מספר הלימוד: למשל השיר "הנה מוטלות גופותינו" של חיים גורי (1948), לזכר הל"ה – מבטא את קושי היהודים: יישובים מבודדים ונצורים וצירים חסומים.

שאלה 6

א. השינוי: בתחילת השלב יתרון לכוח הערבי (צבאות סדירים, נשק כבד, טנקים, מטוסים, מאומנים); לכוח הישראלי נחיתות בנשק כבד, לוחמים מותשים, צבא בשלב התארגנות ופיצול כוחות בין חזיתות. במהלך ההפוגה הראשונה ולאחריה – צה"ל השיג עליונות בנשק ובמספר הלוחמים (הקמת צה"ל והתארגנותו, עלייה וגיוס, משלוחי נשק מצ'כוסלובקיה).
השפעה על המשך המלחמה: מגננה ← מתקפה ("קרבות עשרת הימים", מבצעים יואב, חירם, חורב ועוד) – דחיקת הצבאות הערביים.
השפעה על התוצאות: ניצחון ושליטה על רוב שטח ארץ־ישראל המנדטורית, כולל שטחים מחוץ לגבולות החלוקה; העמקת קריסת החברה הפלסטינית ובעיית הפליטים.

ב. גורמים (3): זעזוע בחברה הפלסטינית עקב עזיבת השכבה העשירה וההנהגה; אנרכיה בחברה הפלסטינית (תחרות בין כוחות, שיתוק החיים הכלכליים, החרמת רכוש); בריחה או עזיבה זמנית בגלל המלחמה; גירוש והרס כפרים בידי צה"ל אחרי פלישת צבאות ערב; השטח שיועד לפלסטינים עבר לשליטת ישראל, ירדן ומצרים; ישראל סירבה להחזיר פליטים; מדינות ערב (למעט ירדן) לא העניקו אזרחות ושיכנו במחנות; מדינות ערב דחו את החלטת האו"ם 194 שאפשרה את החזרת הפליטים במסגרת הסדר כולל.
מקור מספר הלימוד: למשל החלטת העצרת הכללית של האו"ם 194 (11 בדצמבר 1948), סעיף 11 – מבטא את הגורם: הבעיה לא נפתרה, כי ההחזרה הותנתה והצדדים לא קיבלו את ההחלטה.

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history